

Həyatımızın dəyəri, mənası nə qədər yaşadığımız dövrdə müasirlərimizə gərəkliliyimizlə dəyər alırsa, bir o qədər də bizdən sonra qalan gələcək nəsilləri daha faydalı əməllər üçün səfərbər edər biləcəkdir. Demək, təkcə günümüz üçün yaşamırıq. Həm də gələcək nəsillər üçün yaşayırıq. Əgər əməlimizdən qalan izlər kimlərə-sə işiq olacaqs, yol göstərəcəksə, kimlər üçünsə bələdçi olacaqs, demək, biz də həyatda var olacağıq. Qısaca desək, həyatın dəyəri varisliyin, əsasən də, mənəvi varisliyin təmin olunmasından asılıdır.

Şəddat Cəfərov, kimsəyə sirr deyil ki, öz dövrünün kifayət qədər tanınmış məşhur adamlarından biridir. Adətən insanlar qaynar həyat dövründə, əməli fəaliyyətinin qızgın çağında daha çox populyar olur, adı dillərdə gəzir. Tez-tez onu yığıncaqlara dəvət edir, çıxışlarını dinləyir, hətta yeri gəldi-gəlmədi qızgınlıqla alqışlayırlar. Ancaq əməli fəaliyyətin qaynar çağı ötüb-keçəndən sonra belələrinin bir çoxu tezliklə unudulur və hələ sağ ikən yaddaşdan silinib gedirlər. Çünki yaşarı əməl sahibi deyilsə, unudulan sonluq onun təbii haqqıdır. Görkəmli alim, məşhur nəşir Şəddat Cəfərov isə əmək fəaliyyətinə başladığı ilk gündən bəri həmişə yüksələn xətlə inkişaf yolu keçib. O, durmadan öz üzərində işləyib, dünya poliqrəfiya sənayesində baş verən yenilikləri mənimsəyib, bu yenilikləri Azərbaycana gətirmək üçün ciddi-cəhdlə çalışıb. Demək olar ki, Şəddat Cəfərovun fəaliyyəti sayəsində Azərbaycanda poliqrəfiya işi dünya poliqrəfiyasının ümumi ahəngi ilə uyğunlaşa bilib. Bütün bunlar onu göstərir ki, təbiət etibarlı ilə yenilikçi olan Şəddat Cəfərovun Azərbaycan poliqrəfiya sənayesində danılmaz və xüsusi rolu var. Yəqin elə bu səbəbdən də yazıçılarımız, şairlərimiz, xüsusilə publisistlərimiz onun həyatı haqqında ən müxtəlif tərəflərdən bəhs etməyə çalışıblar. Azərbaycanın mənəvi mühitində poeziyası, publisistik yazıları ilə tanınan görkəmli jurnalist Flora Xəlilzadə də Şəddat Cəfərov haqqında zamanında sözünü deməyə macal tapıb. Onun təbiət etibarlı ilə psixoloji tədqiqat xarakteri daşıyan çox saylı yazılarından biri də Şəddat Cəfərova həsr olunub.

Əməkdar jurnalist, Prezident təqaüdüçüsü, şair-publisist, Azərbaycan mənəvi mühitinin çox dəyərli tədqiqatçılarından biri Flora XƏLİLZADƏ "Yazdıqlarım: ədəbiyyat-əbədiyyət" seriyasından müasir poliqrəfiyamızın ilk ustadlarından biri kimi bəhs etdiyi "ŞƏRƏFLİ ÖMRÜN MƏNASI" publisistik yazısını insan taleyini şərtləndirən həyat amillərinə fəlsəfi yanaşma ilə başlayır: "Hər kəs bu dünyaya bir ömür yaşamaq üçün gəlir. Həyat üçün doğulanların isə taledən möhürlənmiş bir alın yazısı da var. Məhz elə bu yazıdan insanın ömür yoluna işiq düşür. Bu nurun içində həyatın da öz qanunları, çətinlikləri, sınaqları, zərbələri, bəxşişləri var. Axşamların, səhərlərin təkərim müəyyənləşdirmək insandan asılı olmasa da, necə yaşamaq, ömrü şərfəfləndirmək, onu mənalandırmaq öz öhdəsinə düşür. Qələm sahiblərinin çox yaxşı tanıdığı qəhrəmanımızın ömür yolu çoxumuzun gözü önündə, elə öz illərimizin şütüdüüyü istiqamətdə – bir əqidə və məram uğrunda ötməkdədir". Göründüyü kimi müəllif insan həyatını da im hərəkətdə olan mənəvi mexanizm kimi qavrayır. Beləliklə, insanın özünü həyatın bütün mürəkkəblikləri arasında əsas hərəkətverici qüvvə hesab edir. Onun qənaətinə görə insan həyatının dəyəri onun əqidə və məram uğrunda necə mübarizə aparması ilə ölçülür. Əlbəttə, müəllif öz fikirlərinin emosional çalarlarını artırmaq üçün "alın yazısı" obrazından da istifadə edir. Əlbəttə, bu obraz burada dini-mistik mahiyyət daşıymır. Alın yazısını insanın öz əməli xarakterizə edir.

Əməl yoxdursa, alın yazısı da yoxdur. Bu düşüncələr müəllifin həyata aydın baxışını göstərir. Özünün tərənnümü üçün seçdiyi obrazın kimliyini təqdim etmək üçün onun əməlini, həyat tərzini, yaşam yolunu onun fəal həyat mövqeyi, əməli təbiəti ilə bağlayır. Onun kimliyini yaradıcılığı ilə, əməli fəaliyyəti ilə birbaşa əlaqələndirir. Və elə buradaca yazısına əsas obraz kimi qəbul etdiyi Şəddat Cəfərovun Azərbaycanın poliqrəfiya sənayesindəki nüfuz mənbəyinə diqqəti yönəldir: "Ömrünün 50 ilini ölkəmizdə poliqrəfiyanın qurulmasına, inkişafına, yeniləşməsinə bağlayaraq bu sahənin ən qabil bilicilərindən sayılan, peşə ustalığına görə çoxundan fərqlənən, əməksevərliyi, təşkilatçılığı ilə seçilən, təkcə nəşirliklə deyil, bədii yaradıcılıqla da mükəmməl məşğul olan Şəddat Cəfərov Azərbaycanın ilk poliqrəfiya alimi, iqtisad elmləri namizədidir. Onun haqqında söhbət düşəndə çoxu eyni bir fikri səmimiyyətlə təsdiqləməkdədir. Şəddat Cəfərov poliqrəfiya elminin pioneri, ilk qaranquşudur. O, bu epitetləri öz istedadı, uzun illər başçılıq etdiyi sahəyə yaradıcı münasibəti, ən başlı-

şub məhdud imkanlar daxilində yaratdığı yeniliklərin sirrini öyrənməyə çalışırdılar. Şəddat Cəfərov isə burada elə bir sirrini olmadığını, sadəcə elmi yenilikləri istehsalata tətbiq edərək müvafiq bazanın və mütəxəssislərin işini əlaqləndirməyi əsas amil hesab edir və elə bunu da onun sirrini öyrənmək istəyənlərə konkret və aydın şəkildə çatdırırdı. Şəddat Cəfərovu müəllif təkcə postsovet məkanında deyil, Avropanın qabaqcıl poliqrəfiya mütəxəssisləri arasında da tanınan bir sima kimi təqdim edir: "Şəddat Cəfərov yeganə poliqrəfiyaçıdır ki, onu təkcə Azərbaycanda deyil, həm də vətəndən uzaqlarda da yaxşı tanıyır, sənətinə, işinə, şəxsiyyətinə hörmətlə yanaşırlar. Bu da səbəbsiz deyil. O, Azərbaycanla bərabər başqa ölkələrdə də poliqrəfiyanın əsasını qoyanlardan biridir. Şəddat Cəfərov poliqrəfiyanın əlifbasından tutmuş texniki vasitələrinə kimi hər bir detallı, seyrini, sirrini, üsulunu, qaydasını əzbər və dərinləndirən mütəxəssisdur. O, bu sahədə fəhləlikdən başlayaraq alimliyə qədər yüksəldiyindən poliqrəfiyanın inkişafı da onun öz ömrü kimi yaşa dölərək, sanki qoşalaşaraq indiki duru-

yaşam yolu haqqında müəyyən məqamları da diqqətə çəkməkdən çəkinmir: "...ömrü kitabının hər səhifəsi də elə məhz poliqrəfiya ilə həmahəng olan Şəddat Cəfərov 1940-cı ilin yanvarında Bakıda anadan olub. Ailə çoxuşaqlı olduğundan erkən əmək fəaliyyətinə başlayıb. Bakıdakı 44 sayılı orta məktəbin VII sinfini bitirən kimi keçmiş 26 Bakı komissarları adına mətbəədə sinkoqrəfiya sexində çalışıb. Axşamlar da 57 sayılı fəhlə-gənclər məktəbində təhsilini davam etdirib. Sonra hərbi xidmətə yola düşüb. Hərbi xidmət müddətində serjant və zabitlər məktəbində oxuyaraq leytenant-zabit rütbəsini qazanıb. Ordu sıralarından tərxis olunduqdan sonra yəni doğma kollektivə qayıdaraq əmək fəaliyyətini davam etdirib. İllər ötdükcə Şəddatın mətbəədəki vəzifələrinin adları da dəyişib: kəsici, sex ustası, texnoloq, sex rəisi və nəhayət, baş mühəndis. Bu arada ali təhsilini də unutmayan Şəddat Cəfərov əvvəlcə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunu, sonra isə Moskva Poliqrəfiya İnstitutunu bitirərək yenə də mətbəədə istehsal sahəsində çalışıb. Sexlərdə yenidənqurma işləri

Poliqrəfiyanın f dakarı

cası peşəkarlığına, insanlarla olan səmimi ünsiyyətinə görə qazanıb. İndi ömrünün 70-ci zirvəsində dayanan Şəddat Cəfərovun həyat yolu həqiqətən müxtəlif döngələrdən, çətinliklərdən, maneələrdən keçsə də, bioqrəfiyası çox zəngindir". Biz bu qeydlərin arasında yatan fikir laylarını məqsədə, məramına uyğun çevirməli olsaq, bütün həyatını halal zəhmətə, mənəvi əlaqələrin düzgün qurulmasına sərf etmiş insanın canlı obrazını görürük. Əslində elə yaşamaq budur. Müəllifin qeyd etdiyi kimi insanı xarakterizə edən, onun mənəvi ucalığını göstərən epitetləri təsadüfi işlətmir, çünki yaxşı bilir; Şəddat Cəfərov sözlə ifadə olunan epitetlərin həyatdakı dəyərini özü qazanıb, zəhməti ilə qazanıb, elə bu səbəbdən də onu hər kəs çətinliklərdən qorxmayan bir insan kimi tanıyır. Şəddat Cəfərovun yaşam yolunu Flora Xəlilzadə zəngin bioqrəfiya kitabına bənzədir. O ilk dəfə poliqrəfiyanı nəzəri cəhətdən elm kimi təqdim edir. Bunun üçün böyük zəhmət hesabına keçmiş Sovet İttifaqının ən qabaqcıl poliqrəfiya təcrübəsini öyrənmişdir. İnsanın bütün enerjisi o vaxt bütün dolğunluğu ilə reallığa çevrilir ki, məqsədinin, məramının aydınlığını dərk edir.

Şəddat Cəfərov həyatı boyu nə iş görübsə son nəticəni qabaqcıdan görə bilib. Flora Xəlilzadə də yazıya gətirdiyi obrazın həyatını məhz bu müstəvidə təqdim edir. Çünki Şəddat Cəfərov əməli fəaliyyətində nəzəri cəhətdən öyrəndiyi məsələləri poliqrəfiya praktik olaraq tətbiq edərək uğur qazanacağına inanırdı. Azərbaycana gələn xarici ölkələrin poliqrəfiya mütəxəssisləri onunla görü-

ma çatıb". Şəddat Cəfərov bu gün də yeniliklərlə daim təzələnen, yenilənən poliqrəfiyanı texniki vasitələri ilə işləməyi bacır. İndiki sürət zamanında yeniliklərlə ayaqlaşma bilməsən, gördüyün iş çətin ki, nə kəmiyyət, nə keyfiyyət baxımından tələbatı ödəsin. Şəddat Cəfərovun bir üstünlüyü də budur ki, o, hansı poliqrəfiya müəssisəsində işləyibse texniki yenilikləri tətbiq etməkdən çəkinməyib. Hətta Sovet dövründə texniki yenilikləri mənimsəyəndə qədər bəzən işin ahəngi pozulsa da, plan və tapşırıqların yerinə yetirilməsi geciksə də, Şəddat Cəfərov məqsədindən geri durmayıb. Ən əsaslı sübut və dəlillərlə göstərib ki, bu gün plan ləngisə də sabaha onun əvəzini ikiqat ödəmək mümkün olacaq. Amma yenilik tətbiq olunmazsa, fiziki və mənəvi iflas labüddür. Şübhəsiz, onun o vaxtın təbirincə desək, hələ sınaqdan çıxmamış yeniliklərə meydan verməsi nə qədər müqavimətlə qarşılaşsa da, o özünün prinsiplərindən geri çəkilməmişdir. Son nəticədə iş uğurlu alınanda istə-təməz hər kəs onun inadını təqdir edib, düz yolda olduğu ilə barışıblar. Şübhəsiz, bu da Şəddat Cəfərovun bir mütəxəssis kimi hörmət və nüfuzunun daha da yüksəlməsinə şərait yaradır. Əslində elə Flora Xəlilzadə də məhz bunları nəzərdə tutur.

Biz artıq yuxarıda qeyd etdik ki, həyatımızın dəyəri müasirlərimiz tərəfindən təqdir olunanda məmnun oluruq. Əməli fəaliyyətimizi ilhamla davam etdiririk. Flora Xəlilzadə də əslində həyat və fəaliyyətinin xeyli hissəsi gözümüztün qabağında keçən görkəmli mütəxəssisi nəsillərə örnək bir sənətkar kimi təqdim edir. Elə bu səbəbdən də onun

apararaq mütərəqqi texnika və texnologiyanın istehsalata tətbiq edilməsində müstəsna xidmətlər göstərib. Onun səmərəli təkliflərinin həyata keçirilməsi sahəsində cild sexində axın-avtomatik ötürmə xəttinin quraşdırılması, sex və sahələr arasında yarımfabrikat məhsulların daşınmasına sərf olunan əmək və vaxt itkisinin qarşısı alınmışdır". Şəddat Cəfərov, yazıdan da göründüyü kimi ilk əmək fəaliyyətinə başladığı zamanda bəri əməklə, zəhmətlə bağlı olub, əgər belə demək mümkünsə, o elə əvvəldən düzgün başa düşüb ki, həyatda nəyə nail ola biləcəksə buna ancaq özünün zəhməti sayəsində nail olacaq. Hələ yeni-yetmə uşaq ikən ailənin ehtiyaclarının təminatı üçün zəhmətini əsirgəməyib. Sonra kitab çapı mətbəəsindəki fəaliyyəti zamanı bacarığı ilə özünü təsdiq edib. Ancaq onu da yaxşı bilib ki, oxumadan, təhsil almadan gördüyü işlərin son nəticəsi o qədər də dəyərli olmayacaq. Çünki, kitab nəşri sahəsində fəaliyyət normal texniki və elmi hazırlıq tələb edir. Şübhəsiz, bu yol onu gələcək taleyi haqqında düşünməyə vadar edirdi.

Flora Xəlilzadə Şəddat Cəfərovun yaddaş yolunu izləyərkən bu məqamları diqqətdən qaçırmır. Xüsusilə, oxucusunun diqqətini təhsilin bir gəncin həyatına necə təsir edə bilmək imkanlarına yönəldir. Əslində elə öz işini təcrübə baxımından həvəslə öyrənən gənc Şəddatın təhsilə marağı elmi olmağın istehsalatda nə demək olduğunu bilməyinin təsdiqi idi. Flora Xəlilzadə yazır: "Linotip-sətir-tökən yığma məşinində riyazi-kimyəvi mürəkkəb düstur və formulaların asan yolla yığılmasına nail olunması da Şəddat Cəfərovun səmərəli təkliflərinin nəticəsi kimi qiymətləndirilirdi. O, bir tərəfdən poliqrəfiyanın inkişafına can yandırtdısa, digər tərəfdən elmlə məşğul olmağı unutmurdu. 1971-1975-ci illərdə Moskva Poliqrəfiya İnstitutunun aspiranturasını bitirərək namizədlik dissertasiyası müdafiə edib iqtisad elmləri namizədi adını alan Şəddat Cəfərov əslində bu sahənin ilk alimlərindəndir". Beləliklə, kitab çapı sexində sırası fəhlə kimi işə başlayan sinkoqrəfiya xidməti göstərən Şəddat elmə olan həvəsi ilə həyatının birinci mərhələsini beləcə uğurla başa vurur. İndi artıq onu təkcə Bakıda yox, Moskvada da yaxşı tanıyırdılar. Ayı-ayrı şəhərlərdən onun ünvanına dəvətlər gəlirdi, ancaq o, Azərbaycanda işləməyə daha çox üstünlük verirdi.

(Davamı var)

Əli Rza Xələfli